

Kostyál László

Pelso 2017

Az idén 11. alkalommal rendezték meg a keszthelyi Balatoni Múzeumban a Pelso Országos Kerámia- és Gobelin Biennálét, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, valamint a múzeum szervezésében. A kiállítás tehát immár két évtizedes múltra tekinthet vissza, és bátran nevezhetjük a Balaton-parti idegenforgalmi szezon kétévente visszatérő kiemelkedő kulturális eseményének. Címét a Balaton ókori latin nevééről nyerte, ami mellett a rendezők minden alkalommal megszabják a fő tematikai vezérfonalat is, amely valamilyen módon a környék római kori történelméhez kapcsolódik. Az idei évben kitűzött téma: „Róma útjai”. A tematikának a meghatározotthoz való szorosabb vagy lazább kötődése persze kinek-kinek a saját invenciójától

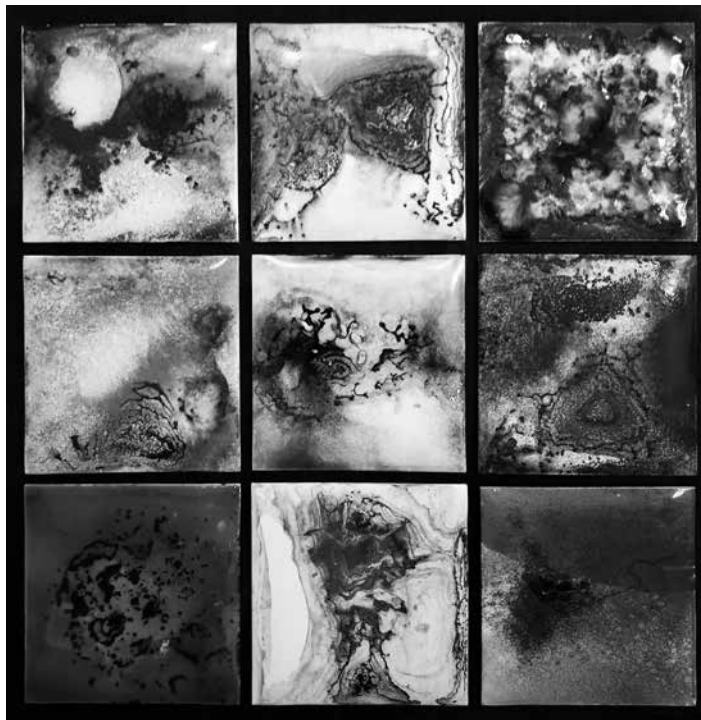
és kreativitásától függ, így e kapcsolat olykor meglehetően áttételes vagy elvonatkoztatott. Ugyanakkor éppen az is a rendezők célja, hogy filozofikusan inspiratív és kellőképpen aszociatív témaválasztással minél tágabb teret biztosítsanak az alkotói invenció megnyilvánulásának. Az út sokféleképpen értelmezhető, lehet valódi és lehet szellemi vagy éppen lelki út, de felfogható akár irányultságnak is. A kiállított alkotásokon a lehetőségeknek ez a széles spektruma szűrődik át, a konkrét útburkoló kövek imitációjától egészen az elvont, teljesen absztrahált meditációkig.

A kiállítás alcímében kétféle technika szerepel, ezek közül a kerámia voltaképpen gyűjtőfogalom, ami nagyon sokféle lehetőséget kínál, és ezzel a kiállítók éltek is. A gobelin

viszont olyan kötött textiltechnika, aminek előírása a más módon készített textileket – elvileg – kizárja a tárlatról. Ezt azonban sem a résztvevők, sem a rendezők nem vették túlságosan komolyan, és számos olyan mű is beadásra és kiállításra került, ami nem felel meg a tárlat sorozatcímének. Ilyen módon azonban sérült az esélyegyenlőség elve, hiszen aki szorosabban ragaszkodott a megadott technikához, hátrányba kerülhetett azokkal szemben, akik ezeket nem vették figyelembe. A jövőre nézve szerencsésebb lenne a biennále megnevezésében a gobelin szót a textilre cserélni, vagy pedig – akár az esetleges konfliktusokat is felvállalva – a nem gobelin technikával készült textileket visszautasítani.

A Római Birodalom világhatalmi pozíciójához jelentős mértékben hozzájárult a fejlett úthálózaton alapuló infrastrukturális fölénye is. A futárok hordozta információk (akkori viszonyok között) gyors áramlása mellett az utak a dinamikus kereskedelmi forgalmat és a katonaság rugalmas bevetését is lehetővé tették. Az emberek, áruk és eszmék biztonságos és gyors mozgása elősegítette az első európai globális jellegű államalakulat létrejövetelét. A kiállítás idei évre meghatározott témája tehát a római birodalmi lét egyik kulcsfogalmát célozta, de miután a modern nyugatias civilizáció és a nemzeteket egyesítő birodalmi eszmény szellemi talapzata erre az alakulatra vezethető vissza, ezek az utak nem csak Rómába vezethetnek, hanem – átvitt értelemben – napjainkba is.

Az út maga fizikai értelemben, az útburkolat egy részletének imitációjaként jelenik meg Tóth Lívia *Borostyánkő út* című, díjazott (MKISZ különdíja) alkotásán, melynek izgalmasan színes „kövei” textilből vannak. A kövek sajátos faktúráját más művészek nem a kolorittal, hanem az alapanyagul használt kerámiába nyomott vagy mintázott motívumokkal kombinálták. M. Kiss Katalin kvázi útrészletének kerámia-kövei (*Az út [Töredékek]*) pannóniai leleteken talált városnév- és pecsétöredékeket hordoznak, felül középen – némi anakronizmussal – magyar nyelvű, apró betűkkel írt evangéliumi idézettel („Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet...”), ami az út fogalom egy egészen más értelmezési lehetőségét kínálja. Lejjebb, egy másik lapocskán az őskeresztény hal-motívum, Krisztus-jelkép is megjelenik,

a rá utaló görög mozaikszóval (IHTÜSZ). Nagyon hasonlóan gondolkozott Schéffer Anna is *Róma útja* című kompozícióján, ahol az útburkoló kerámia „kövek” egy keresztet rajzolnak ki, amelynek felső részén már nem töredezett, ötszögekből álló, hanem egybeolvadó felületet képeznek. A különálló részeken a birodalom kereszténység előtti díszítőmotívumai láthatók, a már egymáshoz illeszkedő részek viszont keresztény jelképeket hordoznak, vagyis a narratíva szerint a töredékesből a kereszt révén áll össze az egységes egész.

Tóth Magdolna Sára szintén az útburkolati kövek mintázata mellé rendel szimbolikus tartalmat (*Pannónia földjén*): egy félbevágott (vagyis töredékes) kocsikerék és egy ugyancsak elfelezett terra sigillata (hatású) tál felhasználásával archaizál. Högye Katalin *Úton* c. alkotásán a sima útburkoló köveken nem más, mint a Jó Pásztor lépked, nyakában hordozva az elveszett bárányt. Talán ugyanennek az útnak egy másik szakasza látható Marsai Ágnes *Kereszt-útján* is, ahol a két, egymást metsző útrészlet kapcsán nem csak keresztre, hanem egy férfialak torzójára is asszociálhatunk, aki egy további megközelítési lehetőség szerint maga a Megfeszített is lehet. A művészről a másik munkája (*Pannónia dombjai*) olyan szem-

pontból párdarabja ennek, hogy a domború formák mögött egy női torzó rejtőzik.

Néhányan a „Róma útjai” témát a maga komplexitásában ragadták meg. Balogh Edith *Utak* címet viselő nagyméretű textilképe az egykori birodalom úthálózatáról egyedül (középkori másolatban) megmaradt, 4-5. századi térkép, a Tabula Peutingeriana szabadon igényes átírata. Tóth Magdolna Sára *Minden út... Omnes viae Romam ducant* c. díszműjének ábrázolása a római kori Kárpát-medence fő útvonalait rajzolja ki. Szomolányi Karola szövetkompozíciója (*Róma útjai*) az egykori birodalom pannon régiójának a római főútba belefutó úthálózatát mutatja, az ábrázolást metsző vízszintes „út”-vonalon pedig még egy áruszállító lovas kocsi is feltűnik.

A kiállítók egy része a római kor megidézésére koncentrált, de az út témája nem ragadta meg a fantáziáját. Berzy Katalin fiktív *Falmaradványa* a megszólalásig valóságosnak ható kerámia-köveket helyez egymás mellé, a haj-

dani dicső civilizáció ásatag emlékeként. Kezezi Gyöngyi *Pihenő Mercurius* kerámiaszobra a római istenfigura olyan archaizáló megjelenítése, amelyet a felületes szemlélő hajlamos lehet valamely antik szobrász szerencsésen korunkra maradt alkotásának vélni. A Debreczeni Zsóka-Pelcz Zoltán alkotópáros *Anzix* címen egy háromnyílású diadalív alatt álló lóval nyilván Caligula császár híres hátsólovára, a konzullá kinevezett Incitatusra kívánt utalni, de a hatalmi gög eme aberrált megnyilvánulása aligha nélkülöz bizonyos mai áthallásokat. Bizonyos mértékig reflektál e műre a Sziráki Katalin által készített, *A diadalút vízióját* megjelenítő zászló, melynek függőleges útján felfelé haladva a két egymáshoz tapadó diadalív vázlatból valóságossá válik. Szemereki Teréz

egyenesen két római kerámia-diadaljelvényt készített, melyek keresztény és pogány vonatkozásokat vegyítő díszítése folklorisztikus motívumokat is gazdagon felhasznál, míg az egyikük csúcspdíszje a kiterjesztett szárnyú római sas helyett a szilágysomlyói gepida kincslelet kissé átformált madárfiguráját idézi.

Kun Éva *Róma útjai*-víziója (EMMI kerámia-díja) tág asszociációs lehetőségeket kínáló alkotás. Az egymást ölelő, gúla alakba komponált, aranyló dombok között kanyargó út egy távoli hegytetőn álló, a várost jelképező törött táblához vezet, felidézve a jézusi aforizmát: „Nem rejthető el a hegyen épült város”. A zárt körvonalú kompozíció ugyanúgy keltheti bennünk egyszersmind egy katonai sisak, mint egy kuporgó emberalak képzetét is. A tárlat egyik kurátora, Pannonhalmi Zsuzsa *Latin táj I-III.* c. sorozatában a Római Birodalom szívét képező Itália sziklás hegységeit és tengerparti részletét idézi meg kiváló hangulattal. A Kossuth-díjas zalaegerszegi keramikus, Németh János két nagyméretű, domborműves korszóján az *Utunk kezdetét* vilantja fel, egyikén a régi magyar eredetmonda Emese álma-, a másikon az Újszövetség Krisztus keresztelése-jelenetével. A másik zalai kiállító, a cserszegtomaji Takács-Szencz Livia *Borostyán út* c. szöttevényének konstruktívan fesszes kompozíciója antik épületmotívumokat és számos asszociatív elemet magába rejtve érdekes színt képez a seregszemlén. Rabie M. Hadie az antikvitást idézi meg két különböző formájú edényével (*Csend hangja, Váza*), melyeket – mintha másfél évezredet töltöttek volna a tengerfenéken – bravúrosan mintázott kerámia-moszatok borítanak, csakúgy, mint harmadik, *Medúzát* mintázó alkotását.

Nagyobb áttétellel kapcsolódik a római korhoz, inkább az ekkor születő keresztény-

ség megtartó erejét hangsúlyozza dekoratív, ugyanakkor átütő erejű *Fohász* c. kárpitja, valamint Vass Mária Magdolnának különösen szépen szőtt, a Székely himnusz egyik sorát („Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!”) idéző *Kantáta* gobelinje. Lencsés Ida kompozíciója (*Örömhír*) a folyóvízben úszó újságpapírok kapcsán mereng el a tegnapi örömhírek és hordozóik múltó dicsőségéről.

Az út, mint fogalom, kiválóan alkalmas filozofikus töprengésekre, akár olyan vizuális megnyilvánulások révén is, melyek megfogható figurális motívumok híján csupán verbális absztrakció segítségével mutathatók be. Ilyen jellegű alkotás az MKISZ kerámia díját elnyerő Krajtsovits Margit *Per aspera ad astra* c. kilencrészes, kozmikus dimenziókat nyitó, különösen szép tűzzománc kompozíciója, Erdős Júlia *Hajdani ösvények* c. textilje, Kiss Iringő *Belső út* textilképe, vagy E. Szabó Margit *Az idő múlása bearanyozta a császárok útját* talányos címet kapott faliszőnyege.

Talán e néhány, rövid lényegi vonatkozásaik révén bemutatott alkotás segítségével is sikerült felvillantani, hogy a „Róma útjai”-téma milyen szerteágazó gondolatokat indított el a művészekben. A jól kiválasztott tematikus vezérfonal szellemi párbeszédre hívta őket, és többségük e diskurzust eredeti és valóban értékes alkotásokkal gazdagította. A kortárs magyar kerámia- és textilművészet számos kiválósága küldte el munkáját Keszthelyre és ez idén is színvonalas kiállítást eredményezett. Az itt látott, megismert utak vagy útszakaszok, a dolog másik oldaláról nézve, nem csupán Róma útjai tehát, hanem az egyes művészek saját útjai is, amelyekre a tárlat révén szintén betekintést nyerhetünk.